

In dit nummer:

**Mijn studententijd:
ds. H.J.Th. Velema**
Pagina 3

**Onder de loep:
Het vakgebied
Oude Testament**
Pagina 4-6

**Nieuw Instellingsplan:
'Theologie voor het leven'**
Pagina 7

Connect

VAN DE RECTOR

Redenen te over...

Als we in de zomer terugkijken naar het achterliggende studiejaar, zijn er heel veel redenen tot dankbaarheid. Het kan je overvallen, overweldigen. Je kunt niet te veel van de HEERE ontvangen, maar het kan een mens weleens te veel zijn, zodat je hart breekt onder de weldaden van onze God.

Allereerst wil ik de inzet noemen van allen die hun plaats innemen in onze TUA-gemeenschap. Iedereen op zijn of haar plek draagt bij aan het geheel: de schat van de gereformeerde theologiebeoefening laten schitteren en dat faciliteren. Er wordt heel veel werk verzet door een relatief klein aantal mensen. Dankbaar zijn we voor de gezondheid en kracht die we mochten ontvangen. De zorgen die er zijn over het welzijn van geliefden hebben een plek in ons midden en in onze gebeden.

Daarnaast is er een overweldigend aantal nieuwe aanmeldingen voor de bacheloropleiding. Meer dan een verdubbeling van het gemiddelde aantal aanmeldingen is niet eerder vertoond in de geschiedenis.

In totaal lijkt het erop dat we na de zomer meer dan zestig nieuwe studenten ontvangen in onze drie opleidingen, nog afgezien van het aantal aanmeldingen voor een PhD-studie (promotiestudie).

Verder kunnen we terugkijken op een mooie, stimulerende onderzoeksvisitatie. Deze wordt eens in de zes jaar gehouden om de kwaliteit van het theologisch onderzoek en alles wat daarmee samenhangt te toetsen. Aan het eind van deze tweedaagse ontvingen we een positieve uitslag en wanneer de bevindingen van de commissie in een rapport gepresenteerd zullen worden, krijgt dat ook een plek op onze website. Het mooie is dat aanbevelingen ook weer nieuwe energie geven om verder te gaan.

Dankbaarheid wekt toewijding en het besef dat we blijvend afhankelijk zijn van Gods zegen over ons werk aan het Wilhelminapark. Tot op heden een veilige, rustige plek in een theologisch landschap waar het nodige aan moeite en zorg is.

Dankbaar zijn we voor uw meeleven. We blijven bedelen om een plek in uw voorbede en zien wat we ontvangen hebben niet los van uw gebeden.

Prof. dr. M.J. Kater, rector

Gevaarlijker dan porno

Onder deze titel vond ik op de website van John Piper een artikel over geld. Daarin werd betoogd dat we in het Westen te kampen hebben met veel meer verleiding dan we willen toegeven. Naast veel van de welbekende verleidingen zoals porno, drank en roddelen, moeten we vooral waken voor de verleidingen van geld, aldus Piper. Jezus waarschuwt namelijk meer voor de risico's van geld dan voor wat dan ook.

Inderdaad, over weinig dingen spreekt de Bijbel zich zo negatief uit als over geld. De kern van het probleem is niet geld zelf – geld is namelijk neutraal, net als andere materiële zaken – maar onze houding tegenover geld. Dit zien we ook terug in Paulus' brief aan Timotheüs. Daar is niet het medium geld het probleem, maar de liefde ervoor (1 Tim. 6: 10). Zo'n liefde, vervolgt Paulus, zorgt ervoor dat sommigen het geloof

de rug toekeren. Het meest sprekende voorbeeld hiervan is Judas. Samen met de andere elf discipelen was hij, meer dan wie ook, betrokken bij Jezus. Maar Judas had een afwijking: een onuitgesproken lust voor geld. Zijn probleem was zo groot dat hij uit de buidel van de discipelen stal (Joh. 12: 6) en zelfs, ontevreden als hij was, zijn Meester verkocht voor dertig zilverstukken. Zijn honger was onverzadigbaar.

Maar wij zijn geen Judas. Toch zijn er misschien meer overeenkomsten tussen Judas en onszelf dan we zouden willen. Want, als het puntje bij paaltje komt, waar stellen we dan ons vertrouwen op? De liefde voor geld zien we vaak als hebzucht, en terecht. Toch heeft het liefhebben van geld in de praktijk veel meer betrekking op vertrouwen. De vraag is dan: vertrouwen wij meer op God dan op geld? Intuïtief zouden we zeggen van

wel, maar...? Jezus ontmoette ooit zo'n twijfelaar (Mat. 19). De hele wet had hij gehouden, elke zondag zat hij twee keer in de kerk, gaf zijn tienden, had geen seks voor het huwelijk, etc. Jezus had hem lief, doorzag zijn vertrouwen op geld en zei: Ga heen, verkoop alles wat je hebt, geef het aan de armen en volg Mij. Teleurgesteld droop de jongeman af, hij had namelijk veel middelen. Hij wilde zijn zekerheden niet opgeven omwille van Christus. En wij? Verlangen wij zo naar Christus dat we alles, als Hij daarom zou vragen, weg zouden geven om Hem te winnen (pensioenpotje, koopwoning, kledingkast vol laatste mode, vakanties, etentjes, auto's, boeken, financiële zekerheid, etc.)? Als het eerlijke antwoord op die vraag 'nee' is, dan legt dit ons hart radicaal bloot. Het zou zomaar kunnen zijn, zoals beschreven in Markus 4, dat de

verleiding van rijkdom en de zorgen van deze wereld ons dan zullen verstikken en uiteindelijk doden. Judas verloor zijn ziel in de jacht naar geld, en mogelijk de rijke jongeling ook. De titel van John Pipers artikel 'gevaarlijker dan porno' is zo gek nog niet. Vertrouwen op geld verstikt en is dodelijk, het is afgoderij. Jezus zei het, Paulus zei het, Judas en de rijke jongeling bewijzen het.

Agenda

2 september 2024

15.00 uur

Opening academisch jaar 2024/2025. De rede hierbij zal worden uitgesproken door dr. Wim H. Dekker, lector informele netwerken en laatmoderniteit aan de CHE. Onderwerp: 'Als ik geluk zeg, zeg ik te weinig. Over de taalverlegenheid bij transcendent ervaringen in onze cultuur'. Belangstellenden zijn van harte welkom!

25 oktober en 22 november 2024

Tweedaagse cursus Krachtig Kerkelijk Onderwijs.

31 oktober-1 november 2024

Internationale conferentie 'Raising new generations in a posttraditional society' (Engels-talig), georganiseerd samen met de Theologische Universiteit Utrecht en het expertisecentrum Onderwijs & Identiteit.

13 november 2024

Symposium 'Gezag of macht? Leiderschap in beweging in kerken en christelijke instellingen.' Georganiseerd samen met de RMU in het kader van de bijzondere leerstoel 'kerk, recht en samenleving' die vanuit de RMU aan de TUA gevestigd is.

18-22 november 2024

Week van de Vroege Kerk met lezingen, colleges en minisymposium. Thema: 'De Griekse kerkvaders.' Zie ook pagina 12.

Activiteiten vinden plaats Deo volente. Meer informatie over deze en andere bijeenkomsten in de agenda op www.tua.nl.

Paspoort

Naam:	Wietse Lamberink
Burgerlijke staat:	getrouwd met Maartje
Woonplaats:	Ridderkerk
Kerkelijke thuisgemeente:	PKN
Studiefase:	Master Theologie

Colofon

TUA Connect is het relatiemagazine van de Theologische Universiteit Apeldoorn. Het magazine wordt kosteloos toegezonden aan alle leden van de Christelijke Gereformeerde Kerken, overige relaties en geïnteresseerden.

Steun ons!

Verschijning

3 keer per jaar, oplage: 23.500

Redactie

Hans Bulten
Yente Huisman
Rianne van Klaveren
Anne Lok-Vader
Prof. dr. H.J. Selderhuis
Jannemarie Vierbergen-Hakvoort
Wilma van der Zande-de Roo

Redactieadres

Theologische Universiteit Apeldoorn,
redactie TUA Connect
Wilhelminapark 4
7316 BT Apeldoorn
Tel. 055-5775700
e-mail: connect@tua.nl

Adreswijzigingen

Leden van de CGK: Landelijk
Dienstenbureau, Postbus 334,
3900 AH Veenendaal
e-mail: adressenbeheer@cgk.nl
Overige: aan het redactieadres

Vormgeving, drukwerk en distributie

Drukkerij Holland, Alphen a/d Rijn

Giften

IBAN NL64INGB0005463945
t.n.v. TUA te Apeldoorn
RSIN-nummer: 820205941. Giften
aan de TUA zijn fiscaal aftrekbaar.

ISSN: 1877-0770

Ds. Velema: 'Als ik nu aan de TUA kom, denk ik: die gereformeerde theologie is nog springlevend'

Als 19-jarige jongeman kwam ds. H.J.Th. (Hero) Velema in 1973 op de TUA, omdat hij het verlangen had om predikant te worden in de Christelijke Gereformeerde Kerken. De school was geen onbekend terrein voor een Velema; onder anderen zijn vader had er gestudeerd en zijn oom Wim Velema was daar hoogleraar.

Ds. Velema: 'Prof. Velema kende ik behalve als hoogleraar ook als oom. Hij hamerde er altijd op dat de preek in het leven van de gemeenteleden moest landen. Zij moesten volgens hem als het ware op de rand van je bureau zitten als je de preek voorbereidde. Als hij op de woensdagmiddagen college praktische homiletiek gaf (dat betekende dat een student een preekvoorstel moest houden), dan was de eerste opmerking van mijn oom Wim meestal: "Ik heb moeite met dit preekvoorstel."

Als het dan een keer lukte om een preekvoorstel te houden waarbij hij niet begon met die woorden, nou, dan was dat geweldig!

Kras

Niet alleen aan zijn hoogleraar-oom heeft ds. Velema (nu 70 jaar) herinneringen, ook aan de

andere docenten die tijdens zijn studiejaren (van 1973-1978) hoogleraar waren in Apeldoorn. 'Prof. Oosterhoff liet ons de beeldende taal zien van het Oude Testament, hoe verschillend die taal ook gebruikt werd door profeten en dichters. Het ging voor je leven. Prof. Versteeg leerde ons nauwkeurig de tekst van het Nieuwe Testament exegetiseren. Wat was

'Alle vakken kwamen terug in mijn werk als predikant'

hij precies en wat hebben we juist daarom veel van hem geleerd. Prof. Van Genderen was de dogmaticus, maar meer dan dat. Hij overzag het geheel van de theologie. Hij was ontzettend breed georiënteerd en had een formidabele kennis van de rooms-katholieke theologie. In zijn dogmatisch bezig zijn was hij vóór alles de Schriftgeleerde. " 't Is kras", was een van zijn favoriete uitspraken. Prof. Van Genderen stond er ook om bekend dat

Ds. H.J.Th. Velema als student.

hij thuis op zijn studeerkamer nogal veel boeken uit de TUA-bibliotheek had liggen. Daar werd in 1973 bij zijn 25-jarig ambtsjubileum door studenten in een spelletje 'wie van de drie?' flink de draak mee gestoken. Prof. Van 't Spijker leerde ons als kerkhistoricus dat het allemaal al een keer gebeurd was in de geschiedenis en dat je daarom de geschiedenis van de kerk moest kennen. Kerkordelijk was hij de man van de praktijk die z'n colleges doorspekte met alle mogelijke voorbeelden en anekdotes uit de gemeenten die hij gediend had.'

Breder

'Door de jaren heen heb ik leren zien dat al die vakken belangrijk waren en dat ze allemaal in mijn werk als predikant terugkwamen. Natuurlijk moet ik dan noemen de exegetische van het Oude en Nieuwe Testament en de predikkunde. Maar aan de dogmatiek had ik ook wat, als ik denk aan al die vragen die ik kreeg op catechisatie. Om onze kerkelijke positie te begrijpen, moet je de geschiedenis kennen. En het kerkrecht had toen al de liefde van m'n hart.'

We zijn nu vijftig jaar verder in de tijd. Hoe kijkt ds. Velema aan tegen de TUA van nu? 'Natuurlijk is er in die vijftig jaar veel veranderd. Het is breder geworden. De TUA heeft internationaal gezien een grote plaats gekregen. Dat is geweldig mooi, iets om dankbaar voor te zijn. Als ik nu aan de TUA kom, denk ik: die gereformeerde theologie is nog springlevend. Wat een zegen! En tegelijk: wat een verantwoordelijkheid om die theologie te blijven beoefenen in rapport met de tijd en met het oog op de kerken.'

Paspoort

Naam:	Hendrik Johannes Theodorus (Hero) Velema
Geboren:	7 januari 1954
Burgerlijke staat:	gehuwd met Herma van de Poppe
Kinderen:	drie dochters en één zoon
Studieperiode aan de TUA:	1973-1978
Standplaatsen:	Dokkum (1978-1988), Ermelo (1988-1995), Zierikzee (1995-2006)

Het Oude Testament aan de TUA

Prof. Versluis geeft college aan masterstudenten.

De Bijbelse vakken spelen een belangrijke rol op de TUA. De oudtestamentische vakken vormen hiervan, naast de vakken Nieuwe Testament, een belangrijk onderdeel. Nu prof. Peels met emeritaat is en prof. Versluis hem is opgevolgd als hoogleraar, is het een goed moment om het vakgebied Oude Testament eens voor het voetlicht te halen in deze rubriek. Temeer omdat er een nieuwe docent Hebreeuws is (mw. Sonneveld MA) en haar voorganger dr. De Waard is overgestapt van docent Hebreeuws naar docent Oude Testament. In deze 'Onder de loep' komen ze alle drie aan het woord.

'Oude Testament' bestaat aan de TUA niet uit één vak, maar uit een hele serie. Dat moet ook wel, want het gaat over driekwart van de hele Bijbel en een periode van meer dan duizend jaar. Wie het Oude Testament leest, komt in een andere cultuur terecht, die op allerlei manieren verbonden is met de literatuur en de godsdiensten van het oude Nabije Oosten. Dat levert veel en lastige vragen op. Aan de vreemdheid en weerbarstigheid van het Oude Testament willen we recht doen. En tegelijk ontvangen we deze Schriften als Woord van de levende God; we horen Zijn stem, die getuigt van Christus.

De vakken over het Oude Testament gaan over verschillende onderwerpen:

- Hebreeuws. Wie het Oude Testament goed wil onderzoeken, moet het kunnen lezen in de grondtaal. Hebreeuws leren kost even tijd, maar met goede docenten en veel oefenen lukt het bijna altijd.
- De wereld van het Oude Testament. In het vak 'Bijbel in context' komen het land Israël en de gewoonten in de Bijbelse tijd aan bod. Bij 'Geschiedenis van oud-Israël' gaat het over de geschiedenis van Israël en van de wereldrijken eromheen.
- Het ontstaan van de Bijbel. Bij 'Canoniek' denken we na over het ontstaan van de verschillende Bijbelboeken: wat kunnen we zeggen over auteurschap en datering en hoe werd er in die cultuur met schrijven en auteurschap omgegaan? En hoe en wanneer is de canon van het Oude Testament afgerond?
- Uitleg van een tekst. Exegese is een belangrijk vak aan de TUA. Je leert hoe je een Bijbeltekst kunt uitleggen en je probeert een bepaalde gevoeligheid te ontwikkelen voor de verschillende genres. Veel oefenen dus!

- Theologie van het Oude Testament. Terwijl het bij exegese gaat om één tekst(gedeelte), kijken we bij Theologie naar de grote lijnen door het Oude (en Nieuwe) Testament heen.
- Hermeneutiek. Hier gaat het over de vraag hóé wij de Bijbel lezen en toepassen. Welke vooronderstellingen spelen een rol, bij anderen én bij jezelf? Wat houdt een gereformeerde hermeneutiek in?

Het onderwijs in het Oude Testament geven we met elkaar. Collega Rienke Sonneveld geeft Hebreeuws en Aramees. Collega Henk de Waard en ik verdelen de vakken over de inhoud van het Oude Testament. Naast het onderwijs doen we onderzoek. Ik wil de komende jaren vooral onderzoek doen naar de ethiek van het Oude Testament, zowel in wetten als in verhalen. Daarnaast begeleid ik een aantal promovendi.

Het vakgebied van het Oude Testament is groot en er is veel werk te doen. Maar het is prachtig om samen met studenten en alleen op je studeerkamer nieuwe en oude vragen te doordenken en te luisteren naar de boodschap van de levende God.

Prof. dr. A. Versluis, hoogleraar Oude Testament

De inauguratie van prof. Versluis staat gepland op 7 maart 2025 om 15.00 uur.

Van docent Hebreeuws naar docent Oude Testament

Ruim zeven jaar was mijn belangrijkste onderwijstaak op de TUA het doceren van Hebreeuws. Met veel vreugde heb ik me ingespannen om de studenten vertrouwd te maken met de taal van het Oude Testament. Samen bestudeerden we de Hebreeuwse grammatica, omdat daar, op het niveau van taal en grammatica, het verstaan van de Schriften begint.

Sinds afgelopen collegejaar is mijn taak verschoven naar andere oudtestamentische vakken. Dat was geen grote overgang, want al veel vaker had ik onderwijs op dit gebied verzorgd. Al jaren geef ik bijvoorbeeld een module over de geschiedenis van het oude Israël, en ik ben in de loop van de tijd diverse keren ingesprongen om, bij afwezigheid van professor Peels, exegese en theologie Oude Testament te doceren. Toch is het wel anders om dat nu structureel te doen, onder andere omdat het meer verantwoordelijkheid met zich meebrengt in het doordenken van het studieprogramma Oude Testament als geheel. Dat doe ik samen met de huidige hoogleraar, prof. dr. A. Versluis. Ieder collegejaar verdelen

we in goed overleg de OT-modules die gegeven moeten worden, zodat we beiden een goede balans hebben tussen het onderwijs aan de studenten en onze andere taken.

Tot die andere taken behoort ook het doen van onderzoek. Ik ben destijds, in 2010, afgestudeerd aan de TUA op een scriptie over Jeremia 44 en sindsdien heeft mijn onderzoek zich sterk op dit Bijbelboek geconcentreerd. In mijn promotiestudie stond Jeremia 52 centraal, terwijl ik de laatste jaren met name de heilsprediking in het boek heb onderzocht. Momenteel richt ik me op de teksten waarin sprake is van de werkwoordenreeks uitrukken-neerhalen-bouwen-planten (zie bijv. Jer. 1: 10). Deze reeks, die uniek is voor Jeremia, komt zevenmaal in het boek voor. Het bestuderen ervan kan beter inzicht geven in hoe de heilsprediking in Jeremia zich verhoudt tot de verkondiging van Gods strafoordeel.

Zoals het prachtig is om de studenten in te wijden in de geheimen van het Hebreeuws, zo is het dat ook om samen met hen de in-

houd en context van het Oude Testament te bestuderen. Met het oog op hun dienst in Gods koninkrijk moeten zij uiteindelijk in staat zijn de Schriften te verstaan als boodschap van God voor Israël toen én als Zijn woord voor ons vandaag. Dezelfde God die zich openbaart in Jezus Christus, sprak en spreekt ook in het Oude Testament. De studenten moeten ook hun weg zoeken in het brede palet aan wetenschappelijke visies waarmee ze geconfronteerd worden, over bijvoorbeeld het ontstaan van de Bijbelboeken of de historiciteit van de Bijbelse geschiedenis. Het mooie van mijn werk is dat ik hen hierbij mag helpen en stimuleren. De studenten,

op hun beurt, stimuleren mij om uit de schat van het Woord steeds weer nieuwe en oude dingen op te diepen.

*Dr. H. de Waard,
docent Oude
Testament*

Mooie ontdekkingen bij het leren van Hebreeuws

Aan het begin van het cursusjaar 2023-2024 heb ik het stokje van collega De Waard overgenomen en nu zit mijn eerste 'ronde' als docent Hebreeuws aan de TUA erop. Dit eerste cursusjaar was een mooie ervaring, niet het minst door de betrokken en open sfeer onder studenten en collega's.

Mooi is ook dat de TUA voluit in de traditie staat die belang hecht aan het bestuderen van de Bijbelse grondtalen. Met de Schriften als bron is het in de gereformeerde theologie goed gebruik om bij de studie ervan te beginnen bij de basis: de teksten in de talen waarin ze ons overgeleverd zijn. Die talen zijn niet per se bijzonder, maar alleen in de brontaal komt de volle gelaagdheid van de betekenis tot ons. In de praktijk betekent dit dat er bij Oude Testament aan de TUA een solide programma Bijbels Hebreeuws

van zeven modules in de bachelor en twee modules in de master hoort. Stap voor stap opent zich de wereld van deze oude taal, en het mogen meemaken van dat proces is een groot voorrecht.

In het begin is er het leren van de medeklinkers van het 'Alef Bet' en het systeem van tekenjes dat klinkers en leestekens weergeeft. Dat zorgt dat het ontcijferen van losse woorden of korte zinnetjes mogelijk wordt en er ineens een bekende naam wordt herkend. Daarna begint het ontleden van

(lastigere) werkwoordsvormen, zodat verhalende teksten met hun beeldende zinnen tot leven komen. Denk bijvoorbeeld aan de prachtige passage over het binden van Izak in Genesis 22. (z.o.z.)

Vervolgens kan er een parabel of een poëtisch gedeelte gelezen worden, waarbij klank, cadans, woordkeuze en allerlei stijlmiddelen samen zo goed mogelijk een gedachte voor het voetlicht brengen. Onder andere de Psalmen of een profetisch boek als Amos blijken dan veel pareltjes te bevatten.

Ook zetten de studenten hun tanden in uitdagende gedeeltes. Ze analyseren complexe zinsstructuren geanalyseerd, zoeken betekenisnuances uit van

grammaticale vormen of weinig voorkomende woorden, vaak met behulp van naslagwerken. En er wordt nagedacht over verschillende mogelijkheden die dit biedt voor een vertaalslag, waarbij regelmatig ook vergeleken wordt welke keuzes zijn gemaakt in bestaande vertalingen.

Kortom, het is een proces dat, door er samen veel mee bezig te zijn, met regelmaat tot mooie ontdekkingen leidt – en bij die en gene af en toe ook tot een diepe zucht. In ieder geval levert het inzicht op in de

betekenis van de woorden en zinnen van de Hebreeuwse Bijbeltekst – de basis om op verder te bouwen.

In het nieuwe cursusjaar staat er naast de Hebreeuwse modules ook Bijbels Aramees op het programma. Ik kijk ernaar uit om dan weer met de TUA-studenten aan de slag te gaan!

*D.A.M. Sonneveld MA,
docent Hebreeuws en Aramees*

Lianne Kalkman aangesteld als promovenda Oude Testament

Per september hoopt Lianne Kalkman-Mahdi te starten met haar promotietraject rondom het thema van Gods kwetsbaarheid. Zij werkt daarbij samen met een promovenda systematische theologie (TUU) in een dubbelproject over dit thema. 'Ik ben enthousiast om aan de slag te gaan met het bestuderen van relevante Bijbelpassages en ik vergelijk die graag met bronnen uit het Oude Nabije Oosten, bijvoorbeeld Egyptische. Dat geeft meer diepte aan mijn werk, en minstens even interessant als culturele overeenkomsten vind ik de verschillen die ik aantref tussen het Bijbelse godsbeeld en dat van omliggende volkeren. Zeker rondom het thema van goddelijke kwetsbaarheid lijkt zo'n vergelijking me veelbelovend.'

Oude Testament is op de TUA gedoceerd onder verantwoordelijkheid van de volgende docenten:

Ds. F.P.L.C. van Lingen (1894-1909)
Ds. H. Janssen (1909-1919)
Prof. F. Lengkeek (1914-1932)
Prof. J.W. Geels (1932-1947)

Prof. L.H. van der Meiden (1938-1953)
Prof. dr. B.J. Oosterhoff (1954-1987)
Prof. dr. H.G.L. Peels (1987-2023)
Prof. dr. A. Versluis (2023-heden)

Hebreeuwse woordzoeker

מ	ח	ע	ז	ק	א	ז	כ	ש	ת	ק	י	א	ב	ג
ש	א	א	כ	ר	י	נ	א	ה	ק	ד	צ	ס	ל	ד
פ	ו	ב	ס	ע	ר	א	ר	צ	ה	א	נ	ק	ו	ו
ח	ט	א	ת	ז	ע	מ	ו	ה	ם	ד	א	ג	י	ל
ה	ק	ל	ב	צ	ו	פ	א	י	ח	כ	א	מ	כ	מ
פ	ת	ק	נ	ל	א	ר	ס	ס	ג	ק	מ	ו	ט	ט
ד	ה	פ	ח	ו	א	ה	ו	ז	ש	א	ת	ס	ל	ק
ר	ס	כ	ג	ת	כ	פ	א	י	ק	ו	ק	פ	ש	פ
פ	א	מ	ד	ל	י	ה	ר	ל	ם	ם	ס	א	ג	ג
א	ק	ה	פ	ש	פ	ת	א	ז	ל	ש	מ	ל	ו	ג
ו	מ	ע	ב	ד	ה	ל	י	ש	י	ד	ק	ה	א	ג
צ	נ	כ	ש	ו	א	ק	פ	ס	ב	צ	ג	ש	ד	א
ס	ל	ו	ה	ת	י	ס	ט	ד	ס	ח	י	כ	ב	ש
פ	ו	מ	ל	פ	ת	א	ב	ק	ר	ז	נ	א	מ	כ
ל	ט	ו	ר	א	ק	ס	מ	ר	ש	א	נ	ם	ס	ג

geslacht - משפחה

zonde - תאטח

dood - מות

wijsheid - חכמה

boodschapper - מלאך

heiligheid - קדש

vrede - שלום

gebed - תפלמ

rechtvaardigheid - צדקה

lam - כבש

koninkrijk - ממלכה

aardbodem - אדמה

trouw - חסד

dienst - עבדה

groot - גדול

Nieuw Instellingsplan: 'Theologie voor het leven'

De TUA heeft een nieuw Instellingsplan. De titel ervan is 'Theologie voor het leven'. In het Instellingsplan verwoordt de TUA wie zij is en wat zij wil in de periode 2024 – 2029.

Wie is de TUA?

De TUA is een theologische universiteit die als doel heeft om door middel van academisch onderzoek en onderwijs bij te dragen aan de doordinking en verdieping van de klassiek-gereformeerde theologie (missie). Zij richt zich in haar theologie op wetenschap en vroomheid. Daarbij wil zij luisteren naar de bronnen, leven vanuit Christus en voor Gods aangezicht en leren in gemeenschap (visie). In het uitvoeren van deze missie en visie weet de TUA zich gedreven door een aantal kernwaarden:

- *bezieling* (we laten ons bezielen door en tot verwondering brengen over Gods openbaring in Zijn Woord),
- *betrouwbaarheid* (we laten ons leiden door de principes van wetenschappelijke integriteit),
- *binding* (we weten ons door het geloof verbonden met God, met ons voorgelacht, met elkaar, de (Christelijke Gereformeerde) kerken en met de wereld waarin wij leven),
- *brongerichtheid* (theologie gaat over het leven, allereerst vanuit de unieke bron van de Schriften en vandaaruit vanuit de bronnen van een vitale gereformeerde traditie).

Wat wil de TUA?

In de komende jaren richt de TUA zich op:

- *waardevolle wetenschap* (uitbreiden en versterken van het onderzoek en de publicaties die daaruit voortvloeien);
- *onderzoekend onderwijs* (onderwijs dat activeert en bij studenten nieuwsgierigheid en een onderzoekende houding oproept en waarin de wetenschap dicht bij studenten wordt gebracht);
- *inspirerende impact* (een bijdrage leveren aan kerk en samenleving);
- *soepele samenwerking* (goede en efficiënte samenwerking binnen de TUA en met externe relaties);
- *optimale organisatie* (streven naar een professionele organisatie met evenwicht tussen het taakgerichte en relatiegerichte).

In het Instellingsplan worden verschillende doelstellingen genoemd die moeten bijdragen aan het behalen van deze ambities. Ieder jaar wordt vanuit het Instellingsplan een jaarplan samengesteld, waarin wordt aangegeven welke doelstellingen in dat jaar extra aandacht zullen krijgen. Zo'n jaarplan wordt vervolgens gebruikt om de begroting van het betreffende jaar op te stellen. Op die manier wordt het geld dat beschikbaar is beredeneerd uitgegeven om de missie en visie van de TUA waar te kunnen maken. Of, zoals het motto van de TUA het zo mooi verwoordt: om te kunnen 'Denken om te dienen'.

Een Instellingsplan is er niet alleen om papier te vullen. Integendeel. Het geeft richting aan het handelen van alle medewerkers van de TUA om dat motto ook uit te kunnen voeren. Dat doen die medewerkers blijkbaar goed: ook dit jaar waren de studentenenquêtes er

duidelijk over dat de TUA een goede en prettige plek is om te studeren. Een plek met medewerkers die in hun gedrag het motto als het ware omdraaien: zij 'Dienen om te denken'...

Plannen zijn belangrijk. We weten echter niet wat we onderweg tijdens de uitvoering van het plan tegen zullen komen. We zijn afhankelijk van de zegen van de HEERE. Daarom dragen we het werk aan en van de TUA ook aan Hem op en vragen om Zijn zegen erover. Bidt u, bid jij mee?

A.J. (Arjan) Dorst MSc, voorzitter College van Bestuur
prof. dr. M.J. (Maarten) Kater, rector

Het Instellingsplan is te vinden op www.tua.nl
onder het kopje Over de TUA / Profiel.

Het nieuwe studiejaar start weer, dus volop gelegenheid om een keer een dag mee te lopen.
Welkom! Zie www.tua.nl voor meer informatie.

Spannende dagen tijdens de onderzoeksvisitatie

Het waren spannende dagen, woensdag 29 en donderdag 30 mei: de zesjaarlijkse onderzoeksvisitatie voor de TUA. Een panel van zeven theologen van andere universiteiten kwam in Apeldoorn op bezoek, om het wetenschappelijk onderzoek van de TUA in de periode 2018-2023 te evalueren.

Voorafgaand aan dit bezoek hebben de drie onderzoeksgroepen die we aan de TUA hebben (Bijbelse Exegese en Systematische Theologie, Kerkgeschiedenis en Kerkrecht, en Vormende Praktijken) een zelfevaluatie geschreven. Daarin beschrijven ze welk onderzoek heeft plaatsgevonden, welke publicaties er verschenen zijn en hoe de TUA internationaal op de kaart staat. Daarnaast was ons gevraagd om te reflecteren op een aantal specifieke thema's, zoals het benoemingsbeleid, de begeleiding van promovendi en wetenschappelijke integriteit.

Altijd spannend natuurlijk, om van wetenschappers van andere universiteiten te horen hoe tegen het onderzoek en het onderzoeksbeleid van de TUA aangekeken wordt. Maar vooral ook leerzaam. Want het is mooi om te zien hoe deze wetenschappers van andere universiteiten opbouwend meedenken: hoe kunnen we er als TUA voor zorgen dat we voldoen aan wetenschappelijke standaarden en hoe kunnen we ons kwalitatief hoogstaande onderzoek nog meer verbeteren? Belangrijk om van tijd tot tijd samen in de spiegel te kijken.

Wat kreeg de TUA zoal mee van de commissie? Het officiële rapport komt pas na afronding van deze TUA Connect, maar aan het eind van de twee dagen was er toch al een eerste reflectie door de voorzitter van de commissie. Er was veel lof en waardering voor het vele werk dat in Apeldoorn verricht wordt, maar we kregen ook goede aandachtspunten mee. Een greep uit wat genoemd werd: maak als kleine universiteit scherpe keuzes in waar je goed in wilt zijn. Blijf de samenwerking met andere universiteiten zoeken.

Prof. dr. C. van der Kooi, voorzitter van de visitatiecommissie, presenteert de eerste bevindingen van de onderzoeksvisitatie.

Zoek naar manieren om internationaal op de kaart te blijven staan. Denk op tijd na over het naderende emeritaat van hoogleraren. Koester je worteling in de traditie van de Reformatie, maar pas op dat de blik niet alleen naar binnen gericht is. Een mooie blik in de spiegel, en genoeg huiswerk om de komende jaren mee aan de slag te gaan!

J.A. Karels MA, beleidsmedewerker onderzoek

Wilt u bijdragen aan een duurzame leefomgeving?

Informeert u naar drukwerk met bermgras uit bijvriendelijke bermen.

Met een duurzaamheidspaspoort in de hoogste categorie van: **Greenlabel**

Lees over onze circulaire aanpak

op www.waardewenders.nl

Drukkerij
HOLLAND BV

Herrejan Veenema

T 0172 - 432 297

E info@drukkerijholland.nl

**Kijk ook eens
op onze
webshop op
www.tua.nl**

Heimwee naar eenheid

Met luchtige kleding aan, wandelend door de straten van Jeruzalem, geuren van baklava en specerijen... dát had in april voor de studenten van de TUA werkelijkheid moeten zijn. Maar de al langer geleden geplande studiereis naar Israël kon helaas door de oorlog daar niet doorgaan. In plaats daarvan zijn er op 10 en 11 april in Nederland themadagen gehouden over het onderwerp Israël. Geen bezoek aan Yad Vashem, maar aan het Holocaustmuseum. Geen bezoek aan de Klaagmuur, maar aan de Portugese Synagoge. En geen etentje aan het Meer van Tiberias, maar in een koosjer restaurant in Amsterdam. Toch waren het uiterst interessante en inspirerende dagen.

De eerste dag vond plaats in Amsterdam, dé plaats waar in de Tweede Wereldoorlog veel Joden woonden. De tweede dag zaten wij in de Victorkerk in Apeldoorn, waar diverse sprekers – die wij anders in Israël hadden ontmoet – ons kwamen vertellen over de Joodse cultuur, de gebruiken, de religie en het land Israël.

Een van die sprekers benadrukte het belang om te ageren tegen antisemitische opmerkingen, want als de tegenreactie niet wordt gehoord, wint de huidige sfeer. Ik moest daarbij denken aan citaten die op de muren stonden van het Holocaustmuseum: 'Onverschilligheid is altijd de vriend van de vijand. De dader heeft er voordeel van, nooit diens slachtoffer.' (Elie Wiesel, 1999); 'Zien leidt tot bewustzijn en bewustzijn leidt tot handelen.' (Talmud Bavli, Menachot 43b).

Het bezoek aan het Cheider – een orthodox-Joodse scholengemeenschap in Amsterdam-Zuid – vond ik inspirerend. Er werd veel verteld waar wij wat van kunnen leren, zoals de noodzaak van liefde en eenheid. 'Omdat je met weinig bent', vertelde een medewerkster, 'is de gemeenschap heel hecht. Het is in onze gemeenschap erg belangrijk om voor elkaar te zorgen, niet te oordelen, niet te roddelen en liefdevol de ander te ontvangen. Je hebt zoveel te verliezen als je je oordeel voor laat gaan op je liefdevolle benadering.'

De impact van 7 oktober wordt niet ontkend, maar het is mooi om te zien hoe ze positief omgaan met de situatie: 'Het is elke dag weer de opdracht om er een mooie dag van te maken. Het is een ingewikkelde tijd, maar het is geen verdrietige tijd. Iedereen is vol vreugde en hoop, ondanks dat je een zwaar hart kunt hebben omdat je rouwt.' Ook sprak deze mevrouw positief en dankbaar over de steun die christenen aan hen geven. Met een brede glimlach vertelde ze over hoe

men op Urk had gezegd dat de Joden daar altijd welkom zijn, want: achter de dijk zijn ze veilig. En in Staphorst hadden ze nuchter gezegd dat men er gewoon een trekker op de weg zou zetten als barricade, mocht dat nodig zijn.

Tijdens deze themadagen werd sterk benadrukt dat het belangrijk is om de mensen te blijven herdenken die door de nazi's zonder pardon werden vermoord als poging om het hele Joodse volk weg te vagen. Deze mensen moeten niet worden gezien als een getal, maar als individuen met een eigen persoons-geschiedenis. In de woorden van A.J. Herzberg, die deze themadagen meermalen zijn herhaald: 'Er zijn geen zes miljoen Joden vermoord, er is één Jood vermoord en dat is zes miljoen keer gebeurd.'

Tijdens deze dagen kwam bij mij erg het verlangen op naar meer liefde in de wereld. Een soort heimwee naar eenheid. Onder andere door wat de audiotour in het Holocaustmuseum stelde: hoe kan een mens in staat zijn een ander kwaad te doen? Hoe verandert een mens – die er op de foto's ogenschijnlijk onschuldig uitziet – in een massamoordenaar? Er klonken scherpe woorden uit het apparaatje van de audiotour: 'De daders zien Joden niet als volwaardige mensen. Zij herkennen zich niet in Joden.'

Misschien is dat wel de gevaarlijke eerste stap van gewoon mens naar massamoordenaar. Jezelf niet langer herkennen in een ander.' Die laatste zin sprak mij aan. In deze huidige tijd is er zoveel haat jegens elkaar. Haat, wederom, jegens de Joden. En dat is dan in schril contrast met hoe warm de medewerkster van het Cheider de Joodse gemeenschap omschreef.

Yente Huisman, bachelorstudent

Docent psychologie Van den Brink: 'Ontspannen sfeer op de TUA en studenten die openstaan voor nieuwe kennis'

Drs. A. (Bart) van den Brink (42) is de nieuwe psychologie docent van de TUA. Hij volgde begin 2024 drs. A. Heystek op, die met pensioen ging. Van den Brink geeft de vakken (pastorale) psychologie en gaat deze onderwijstaak combineren met onderzoek aan de TUA.

Op dit moment werkt Van den Brink nog aan een promotieonderzoek naar de relatie tussen psychiatrie en geloof, in het bijzonder suïcidaliteit en geloof. 'We weten dat religie in het algemeen beschermt tegen suïcide, maar welke elementen beschermen? Wanneer wel, en wanneer juist niet? Hoe ontwikkelt zich dat door de loop van de tijd, op een schaal van uren, dagen en maanden? In mijn onderzoek blijkt dat persoonlijke overtuigingen, zoals godsbeeld en morele bezwaren, een duidelijke rol kunnen spelen bij suïcidaliteit.' Op 8 oktober hoopt hij op dit onderwerp te promoveren aan de Vrije Universiteit.

Dat Van den Brink geen onbekende is op dit terrein blijkt wel uit het feit dat hij al tien jaar werkzaam is als psychiater, jarenlang op de opnameafdeling van behandelcentrum 'De Fontein' van Eleos. 'Dat is een heel mooie plek. Veel mensen zijn daar bezig met vragen rondom psychiatrie en geloof', vertelt hij daarover. Nu werkt hij sinds twee jaar bij de crisisdienst van GGZ Centraal in Amersfoort. Ook hier doet hij onderzoek naar interventies: hoe kun je het thema religie, spiritualiteit en zingeving in een seculiere therapiecontext inbrengen?

Van den Brink is getrouwd en heeft vijf kinderen. Hij is sinds 2014 ouderling van de Joriskerk in Amersfoort, waar hij tot voor kort pastoraal ouderling was en nu ouderling voor een verpleeghuis. Naast zijn werk, onderzoek, gezin en kerkelijke activiteiten is hij voorzitter van de christelijke vereniging voor psychiaters, psychologen en psychotherapeuten. Dan zijn er dus nog zijn taken voor de TUA. Hoe houdt hij dat eigenlijk allemaal vol? Voor Van den Brink is een vaste regelmaat in zijn dagen en weken heel belangrijk. De regelmaat van het gezin, van de werk- en onderzoeksdagen, en eens in de zoveel tijd een week bezinning en studie in het klooster in Doetinchem.

U hebt nu twee modules gegeven op de TUA. Hoe is dat bevallen?

'Het leuke aan het docentschap op de TUA is de combi van theoretische en praktische kennis over psychologie en psychopathologie in intensief gesprek met theologie en met heel praktisch pastoraat, en met de persoonlijke ontwikkeling van de studenten. Dit raakt voor mij aan een van de kernnoties van christen-zijn. Als christen krijgen we vanuit ons geloof en onze traditie zoveel aangereikt voor hoe we omgaan met sterfelijkheid en lijden. Graag wil ik dit helpen ontsluiten. Tegelijk wil ik de studenten vaktechnisch een goede basis meegeven van kennis en vaardigheden voor hun toekomstig werk als theoloog en in het pastoraat. Ik vind het ook leuk aan deze functie dat er de mogelijkheid is om onderzoek te doen op het snijvlak van theologie en psychologie. Dat hoop ik na mijn promotie verder op te pakken, maar hoe en wat, dat ligt nog helemaal open.

Ik vind het ontzettend inspirerend om met studenten te werken. Ik merk dat ze erg graag nieuwe dingen leren en horen, maar ook heel

erg op zoek zijn naar wat psychologie, psychiatrie en pastorale psychologie hun hebben te brengen voor hun professie. Het is mooi om met ze mee te zoeken daarnaar. Ik probeer kennis en vaardigheden over te dragen, maar ik vraag hun ook om input, bijvoorbeeld door ze elk college bij het thema van die dag een lied aan te laten dragen dat er volgens hen bij zou passen (zie kadertje, red.). Dat is ook de roeping van een theologiestudent: niet alleen om God te verstaan, maar ook de mens te verstaan. In al zijn onverstaanbaarheid soms. Ik ervaar een ontspannen sfeer op de TUA, maar daarbij ook een heel erg openstaan voor nieuwe kennis. De studenten zijn daar echt naar op zoek en zijn zeer bereid om zich de nieuwe input eigen te maken. Kortom, deze functie bevalt me heel goed, het is heel mooi om dit te mogen doen.'

Drs. Van den Brink hoopt komende tijd de modules die hij geeft goed door te ontwikkelen, zodat de studenten er ook echt van kunnen profiteren. Daarnaast is hij van plan om af en toe een keuzemodule geven, in het studiejaar 2024/2025 samen met collega's (theologen) over een prikkelend thema: de verdorvenheid van de mens.

'Mijn hoop is dat we in de theologie en in de praktijk van het gemeente-zijn met elkaar weer opnieuw ontdekken wat de kracht is van het christen-zijn en welke oude en nieuwe schatten er daarin zijn om om te gaan met lijden en gebrokenheid in het leven. Juist ook in een tijd waarin veel mensen daar handvaten en kader voor missen en we afstevenen op een samenleving waarin grenzen zitten aan de beschikbare hulpverlening.'

Playlist Spotify

Onlangs legde drs. Van den Brink zijn studenten een casus voor van een jonge vrouw die kampte met verlangen naar verbondenheid en intimiteit, en die moeilijk aansluiting vond in haar gemeente. De docent vroeg de studenten aan welk Bijbelgedeelte ze bij deze casus moesten denken en welk lied erbij zou passen als ze dit thema in een kerkdienst aan de orde zouden willen laten komen. Van de aangedragen liederen is een playlist gemaakt op Spotify. Door onderstaande code te scannen met uw telefoon, komt u bij de playlist.

Prof. Van den Belt geïnaugureerd als hoogleraar Systematische Theologie

Prof. dr. H. van den Belt hield op 24 mei zijn inaugurele rede over 'Fundament of bron? De Bijbel in de systematische theologie'. Hiermee aanvaardde hij zijn taak als hoogleraar Systematische Theologie. Voorafgaand werd een symposium gehouden rondom het door prof. dr. Van den Belt geschreven boek *Geestspraak*. *Hoe we de Bijbel kunnen verstaan*. Het boek is te verkrijgen bij de boekhandel.

Geslaagd / gepromoveerd

In de achterliggende periode is de **Bachelor Theologie** behaald door *Arend Beens* en *Jakko Buitenhuis*.

Op 9 april 2024 is de **deeltijdmaster Herbronning Gereformeerde Theologie** met goed gevolg afgerond door *J. (Joël) van Kralingen*. Zijn scriptie had als titel 'Augustinus' visie op de rol van het subject in het gebed en de betekenis hiervan voor de gereformeerde theologie'.

Op 25 maart 2024 is dr. T.E. Boele-Noort **gepromoveerd**. Haar proefschrift had als titel *Zicht op tucht. Een praktisch-kerkrechtelijk onderzoek naar visies op en praktijken van kerkelijke tucht volgens predikanten binnen het gereformeerd protestantisme*. De promotie-aanstelling van dr. Boele was mede mogelijk door de royale steun van de Stichting Deddens-Koppe Fonds, een stichting die overigens ook andere TUA-projecten financieel ondersteunt.

Op 5 april 2024 is dr. A. Steammler **gepromoveerd**. Zijn proefschrift had als titel *Die Verheißung des ewigen Lebens. Die neue Wirklichkeit der Auferstehung in Karl Barths "Kirchlicher Dogmatik"*.

Op 31 mei 2024 is dr. J.D. Edwards **gepromoveerd**. Zijn proefschrift had als titel *The anchor of a believer's hope: John Flavel's (ca. 1627-1691) theology of death, dying, and eternal destiny*.

Tijdens de op 12,13 en 17 juni gehouden **admissie-examens** heeft het curatorium drie broeders tot de studie voor het ambt van predikant in de Christelijke Gereformeerde Kerken toegelaten. Het betreft:

- *br. J.P. (Jan-Pieter) van Rossum* uit Werkendam. Hij is 38 jaar, gehuwd, eigenaar van een grondwerkbedrijf en lid van de Chr. Geref. Kerk te Werkendam.
- *br. A.L. (Leonard) de Ruijter* uit Sliedrecht. Hij is 31 jaar, gehuwd, softwareontwikkelaar en lid van de Chr. Geref. Kerk Beth-El te Sliedrecht.
- *br. A.C. (Arnoud) Koopman* uit Sliedrecht. Hij is 38 jaar, gehuwd, godsdienstdocent en mentor aan een middelbare school, lid van de Chr. Geref. Kerk Eben-Haëzer te Sliedrecht en student aan de TUA.

Even voorstellen

In juni slaagden *G.M. (Gerard) Bosker* en *A.J. (Arjan) Smit* voor het **proponentsexamen**. Hiermee hebben preekconsent verkregen in de Christelijke Gereformeerde Kerken. We stellen hen hieronder kort aan u voor:

Naam: Gerard Bosker
Geboortedatum: 18 augustus 1991
Burgerlijke staat: getrouwd met Esther Staller
Kinderen: Irene (5) en Christine (2)
Kerkelijke thuisgemeente: CGK Ede
Hoofdvakken: dogmageschiedenis en praktische theologie
Afstudeerdatum: januari 2018

Promotieonderzoek: 'Memento mori. Een onderzoek naar de visie van enkele Nederlandse gereformeerde predikanten in de zeventiende en achttiende eeuw op het sterven'. (kerkgeschiedenis, in de afrondende fase)

Aansprekende uitspraak van een theoloog: 'Midden in de dood is het Leven.' (*M. Luther*)

Naam: Arjan Smit
Geboortedatum: 17 augustus 1990
Burgerlijke staat: getrouwd met Roelinde Boonzaaijer
Kinderen: Job (2) en Micha (0)
Kerkelijke thuisgemeente: CGK Dordrecht Centrum
Specialisatie: Missiologie en Evangelistiek
Afstudeerdatum: augustus 2023

Aansprekende uitspraak van een theoloog: 'Het evangelie zegt dat je tegelijkertijd zondiger en slechter bent dan je ooit had durven geloven, maar ook meer geliefd en aanvaard dan je ooit had durven hopen.' (*Tim Keller*)

Vormingscursus seizoen 2024/2025

In september 2024 gaat weer een nieuwe Vormingscursus van start. Deze cursus is bedoeld voor iedereen met belangstelling voor theologische onderwerpen, ongeacht zaken als leeftijd of opleiding.

De vernieuwde opzet, die vorig seizoen is ingezet, is goed ontvangen bij cursisten en docenten. Zo wordt dan ook nu weer gedurende zes zaterdagochtenden op vier locaties cursus gegeven, namelijk in Apeldoorn, Drachten, Goes en Sliedrecht. Per morgen behandelt een deskundige docent één thema.

De cursus wordt gegeven in de periode van eind september 2024 tot en met maart 2025.

Onderwerpen en docenten seizoen 2024/2025

Drs. C.Th. Boerke	Oefeningen in christen zijn, Sören Kierkegaard (1813 -1855) over geloof en kerk
Drs. E.J. van Dijk	De slag om het hart van de jongeren in een complexe wereld
Drs. J.M.J. Kieviet	Brief van Judas, de dienstknecht van Jezus Christus
Drs. H. Korving	De betekenis van de Drie-eenheid voor het geloof (leer en leven)
Dr. J. van der Knijff	Psalm 120–134: drie handen vol liederen voor onderweg
Prof. dr. H.G.L. Peels	Jeremia, het lastigste boek van de Bijbel?

Locaties, data, kosten en aanmelding

Zie voor informatie over cursuslocaties, data, kosten en aanmelden: <https://cgk.nl/organisatie/toerusting/vormingscursus/>

Corridor aangelegd tussen oude villa en nieuwer deel TUA-gebouw

Als studenten of medewerkers van de TUA zich op de bovenverdieping bevonden van het oudste gedeelte van de TUA (de oude, negentiende-eeuwse villa), waar zich onder meer een veelgebruikte collegezaal bevindt, en ze moesten voor hun college of overleg naar het nieuwere deel van het gebouw, was dat tot voor kort een hele onderneming: eerst weer naar beneden, daar een eindje lopen en vervolgens de trap nemen naar boven. Dit was niet ideaal. Als onderdeel van de al langer durende verbouwing van de universiteit is onlangs een corridor aangelegd op de eerste verdieping, tussen de oude villa en het nieuwere deel. Daarmee is het grootste deel van de TUA nu ook bereikbaar voor mensen in een rolstoel, omdat eerder al in het nieuwere deel een lift geplaatst was. Tevens zijn enkele werk- en gesprekskamers omgebouwd tot een nieuwe collegezaal. Een hele verbetering die duidelijk in een behoefte voorziet. Mede dankzij gulle bijdrages van de lezers van TUA Connect kon dit nu gerealiseerd worden. Dank daarvoor!

18-22 november Week van de Vroege Kerk Thema: De Griekse kerkvaders

Ook dit jaar hopen we weer een Week van de Vroege Kerk te houden, georganiseerd vanuit de bijzondere leerstoel 'Bijbeluitleg Vroege Kerk'. In de week van 18-22 november zijn er diverse activiteiten rondom het thema 'de Griekse kerkvaders'.

Voorlopig programma

Maandagavond 18 november 2024, 20.00 uur: lezing (digitaal): 'Basilius de Grote, organisator en animator van de Vroegchristelijke Oosterse traditie'.

Dinsdagavond 19 november 2024, 20.00 uur: lezing (digitaal): 'Gregorius van Nazianze, vriend van Basilius en verdediger van de Drie-eenheid'.

Woensdagmiddag 20 november 2023, 15.00 uur: minisymposium (op de TUA) rondom Gregorius van Nyssa. Met o.a. prof. dr. M.A. van Willigen ('Wie was Gregorius van Nyssa?') en dr. P.H. Hupsch ('Gregorius van Nyssa als theoloog').

Donderdagavond 21 november

2024, 20.00 uur lezing (digitaal) door prof. dr. M.A. van Willigen:

'De drie Griekse kerkvaders als grondleggers van de belangrijkste theologische leerstukken'. Deze lezing wordt om 20.00 uur uitgezonden vanuit de Victorkerk te Apeldoorn.

Vrijdagavond 22 november 2024, 20.00 uur slotlezing: 'De historische context van de Griekse kerkvaders.' Presentatie met vroegchristelijke afbeeldingen van de bisschop in de Vroege Kerk (aula TUA).

Deelname aan deze activiteiten is gratis. Wel graag vooraf aanmelden. Dat kan eenvoudig via het aanmeldformulier in de agenda op www.tua.nl of door te mailen naar registration@tua.nl onder vermelding van Week van de Vroege Kerk. Geeft u s.v.p. ook aan welke onderdelen van het programma u bij wilt wonen. In geval van online deelname ontvangt u tijdig een deelnamelink in uw mailbox.

De TUA in Nunspeet

Vanuit CGK Nunspeet wordt jaarlijks een zogenoemde Boerenlentefair georganiseerd, die eind mei plaatsvond. Ook de TUA was dit jaar aanwezig met een kraam. Onder leiding van masterstudent Jan Willem van Panhuis werd reclame gemaakt voor de universiteit en geld ingezameld voor de uitgestelde studiereis naar Israël, waarvan gehoopt wordt dat deze in de toekomst alsnog onderkomen kan worden. Met deelname aan een quiz en een raadspel konden diverse mooie prijzen worden gewonnen. Verder werden er kleine cadeautjes uitgedeeld aan de jongste bezoekers van de fair.

Zonder winstbejag

Elders in deze *TUA Connect* kunt u lezen over het nieuwe Instellingsplan van de TUA. Een Instellingsplan is een plan voor een instelling. Is de TUA een instelling? Over het algemeen wordt met een instelling een organisatie bedoeld die niet op winst gericht is. In die zin is de TUA inderdaad een instelling. En daarom dient de TUA als instelling te beschikken over een strategisch plan, waarin zij aangeeft welke ambities en doelstellingen zij heeft voor de komende periode. En ook vanuit welke onderliggende waarden en drijfveren zij deze ambities en doelstellingen wil bereiken.

In de vorige *TUA Connect* deden we een appel op uw vrijgevigheid in het kader van de waterschade die was ontstaan door de hevige regenval in januari. En dat appel deden we niet zonder gevolgen! We werden er stil van toen we ontdekten hoeverlen er aan wilden bijdragen dat regen tot zegen werd. Inmiddels is het plan van aanpak bijgesteld, waardoor de ontvangen gelden vooral zullen worden gebruikt om de vernieuwing van de vloerbedekking, het schilderwerk en de aanpassing van de vloer van het bibliotheekmagazijn mee te betalen. Hartelijk dank voor uw betrokkenheid en bijdragen!

De ontvangen gelden worden gebruikt om onkosten van te kunnen betalen. Niet met een bepaald winstbejag. Want de TUA is een instelling zonder winstbejag. Of misschien uiteindelijk toch wel? *'...Maar de godsvrucht is inderdaad een bron van grote winst, vergezeld van tevredenheid...'* (1 Tim. 6: 6)

A.J. (Arjan) Dorst MSc, voorzitter
College van Bestuur

Van versgemalen koffie tot biologische koekjes: vernieuwingen in de ontmoetingsruimte

Een nieuwe studiezaal, een nieuwe koffieautomaat en drankenautomaat in de ontmoetingsruimte (kantine) en een levensgroot scherm dat de kneuterige flip-over bij de ingang vervangt. Er lijkt geen eind te komen aan alle veranderingen op de TUA. Alsof de grond langzaam wegzakt onder de voeten van menig TUA-student, want die moet wennen. Het levert in ieder geval gespreksstof op voor de gereformeerde theologen in opleiding.

De beheerder, dhr. Rozema, had het er al maandenlang over, maar eindelijk is de nieuwe koffieautomaat gekomen. Hij bevalt de studenten goed. En zo nu en dan is er een geur van versgemalen koffiebonen te ruiken in de ontmoetingsruimte.

De komst van de snackautomaat vinden studenten verwarrend: 'Had de TUA geld over of geld nodig?' Na wat navraag blijkt dat de automaat niet van de TUA zelf is:

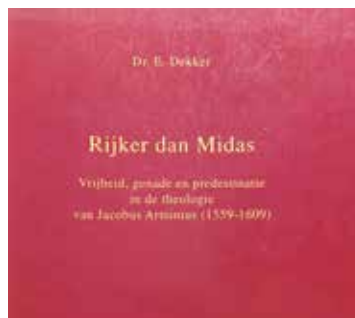
hij is van een bedrijf dat deze machines gratis plaatst en vervolgens is de verkoopopbrengst ook voor hen. De machine brengt mensen terug in hun middelbareschooltijd. Het aanbod bestaat uit 'gezonde' snacks, zoals biologische koekjes, proteïnewater en suikervrije drankjes. Het apparaat is van tijd tot tijd niet erg geluidsvriendelijk, maar ach, een koelkast maakt nu eenmaal geluid.

Of de automaat een lang leven beschoren is, is de vraag, maar voor nu genieten we van interessante gesprekken en dynamieken.

Een bachelorstudent

De boekenkeus van... dr. G.A. van den Brink

In dit nieuwe onderdeel van de rubriek Studentenleven vragen de studentleden van de redactie aan TUA-docenten of -studenten te vertellen over een boek dat hen aanspreekt, veel voor hen betekend heeft of volgens hen belangrijk is om ook door anderen gelezen te worden. In deze eerste aflevering dr. G.A. van den Brink, universitair hoofddocent Kerkgeschiedenis en docent filosofie.

Chaos, afleiding, leidraad... hoe zie jij een boek? Jaarlijks worden wereldwijd naar schatting vier miljoen boeken uitgegeven, dat zijn er elfduizend per dag en acht per minuut! Wellicht zie je het als een zegen – je hoeft in ieder geval niet te vrezen ooit uitgelezen te zijn – maar mogelijk zorgt het meer voor een gevoel van onrust. Zoveel visies. Zoveel gedachten van mensen die denken dat ook hún visie ertoe doet. De vraag is of het lezen van al die boeken een verrijking is. Verbreedt het je gezichtsveld, of vertroebelt het je zicht? In de woorden van Seneca: 'In reading of many books is distraction.' (*Letters from a Stoic*) Hoewel sommige boeken slechts woorden bevatten, zijn er ook boeken die een reactie bij je oproepen die je niet onder woorden kunt brengen. Een gedachte die de oorzaak is voor duizend eigen gedachten.

Zo'n boek dat je niet wilt weggelaten, maar tegelijkertijd ook nooit wilt laten eindigen. Dat kent dr. Van den Brink ook. Hij vertelt over een boek dat voor hem veel heeft betekend:

In 1998 ging ik theologie studeren in Utrecht. Een van mijn docenten was dr. Eef Dekker. Een paar jaar daarvoor was Dekker gepromoveerd op de theologie van Arminius. Ik kocht bij hem persoonlijk zijn dissertatie en las erin, avond na avond.

Vanuit mijn opvoeding was ik vertrouwd met de oude schrijvers. Ik wist dat Gomarus zich tegen Arminius had verzet, maar van het eigenlijke gesprek tussen beiden was mij nauwelijks iets bekend. Dat veranderde door dit boek. Ik beet me vast in de stof over noodzakelijkheid en contingentie, over vrijheid en genade, over persoonspredestinatie en eigenschappen-

predestinatie, over ontologie en logica — met het vaste voornemen net zolang te herlezen tot ik het begreep. Hoewel Dekker vooral schreef over Arminius, leerde ik veel over Gomarus.

Met dit boek ging een wereld voor me open. Achteraf bezien was het mijn eerste kennismaking met de gereformeerde scholastiek. Achter de pastorale boeken van de oudvaders bleek een wijsd terrein te liggen van scherpzinnigheid, kundige dialoog, argumentatieve precisie, intellectuele toewijding. Gereformeerde theologie was geen smal streepje tussen gevaarlijke dwalingen links en rechts, maar een diepdoordachte omgang met de Schrift, met de katholieke traditie en met elkaar.

*Na dr. Dekker was professor Gerrit Immink mijn volgende doelwit. Samen met een medestudent zocht ik hem op en wij vroegen om zijn dissertatie. Zo verkreeg ik mijn volgende scholastieke boek, *Divine Simplicity*. Toch was dat boek minder bepalend. Wellicht mede doordat het te moeilijk voor me was, maar vooral omdat ik dankzij Dekkers boek de vreugdevolle ontdekking deed dat de traditie waarin ik was opgegroeid geen pleidooi was voor fideïstische gedachteloosheid, maar een rijke bron van katholieke diepgang bleek te zijn. Sindsdien ben ik bevrijd van de angst om te denken.*

Naar aanleiding van: Eef Dekker, *Rijker dan Midas: Vrijheid, genade en predestinatie in de theologie van Jacobus Arminius (1559-1609)* (Zoetermeer: Boekencentrum, 1993).

Yente Huisman, bachelorstudent

H. van den Belt, *Geestspraak: Hoe we de Bijbel kunnen verstaan* (Utrecht: KokBoekencentrum, 2024), 9789043540247, 296 p., € 29,99.

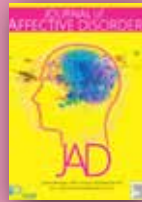
Dit boek belicht het werk van de Geest bij de inspiratie van de Bijbelschrijvers en bij onze acceptatie en interpretatie van de Schrift. Het is een bijdrage aan het gesprek over de hermeneutiek, de bezinning op de vraag hoe wij de Bijbel kunnen verstaan en gaat hete hangijzers niet uit de weg. In tien hoofdstukken laat Van den Belt zien welke vooronderstellingen bepalend zijn bij de bezinning op het geweld in de Bijbel, en op prangende vragen rond schepping en evolutie, vrouwelijke ambtsdragers en seksuele intimiteit.

H. van den Belt 'Sovereignty of God', in: Nathaniel Gray Sutanto & Cory Brock (red.), *T&T Clark Handbook of Neo-Calvinism* (Londen: Bloomsbury, 2024), 35-47. 9780567698094, \$ 136,80.

Dit hoofdstuk bespreekt de visie op Gods soevereiniteit van Abraham Kuyper (1837-1920) en Herman Bavinck (1854-1921). De nadruk hierop kenmerkt het neocalvinisme, maar leidt ook tot een accentverschil met de eerdere gereformeerde theologie.

Kuyper gebruikt zijn concept van soevereiniteit vooral om de specifieke aspecten van zijn theologie, zoals de 'gemeene gratie' en de 'rechtvaardiging van eeuwigheid' te onderbouwen. Bavinck verbindt Gods soevereiniteit aan het verbond om uit te leggen hoe onze afhankelijkheid van God en onze vrijheid samen kunnen gaan.

A. van den Brink e.a., 'Experience Sampling of Suicidality, Religiosity and Spirituality in Depression: Network Analyses Using Dynamic Time Warping', in *Journal of Affective Disorders* 360 (2024), 354–363.

A. van den Brink e.a., 'Introduction of Spiritual Psychotherapy for Inpatient, Residential, and Intensive Treatment (SPIRIT) in The Netherlands: Translation and Adaptation of a Psychotherapy Protocol for Mental Health Care', in *Religions* 15/3 (2024), 253.

Voor acute psychiatrische settings zijn er nog nauwelijks gestructureerde manieren om religie, spiritualiteit, en zingeving te betrekken in de behandeling. In dit artikel wordt de omzetting van een Amerikaanse handleiding voor cognitieve gedragstherapie-sessie rond deze thematiek naar een Nederlandse versie beschreven. De inhoud van dit protocol wordt toegelicht, evenals de gemaakte stappen naar de Nederlandse versie. Inmiddels zijn meerdere Nederlandse instellingen bezig met een implementatie, geholpen door een subsidie van ZonMW. Een Nederlandse vertaling van dit artikel verschijnt binnenkort in *Psyche en Geloof*.

Zelden wordt in onderzoek naar suïcidaliteit ook herhaald gemeten hoe religiositeit en spiritualiteit zich ontwikkelen en of er samenhang is met de veranderingen in suïcidaliteit. In deze studie wordt dit via een smartphone-app-vragenlijst onderzocht. De samenhang wordt goed zichtbaar in de individuele netwerkplots met deze methode en een nieuwe statistische benadering, die in het artikel ook uitgebreid toegelicht wordt. Het meer ervaren van nabijheid en steun van God bleek in de daarop volgende uren in het algemeen te leiden tot meer ervaren van innerlijke vrede en vervolgens tot meer redenen zien om te leven.

A.A. Clement, 'De "Leipziger Choräle" van Johann Sebastian Bach: wat zijn dat eigenlijk? Achtergronden – Bouwplan – Collectievorming', *Het Orgel* 119/5 (2023), 16-23.

Over de koraalbewerkingen die doorgaans aangeduid worden als Bachs 'Leipziger Choräle' is veel geschreven, maar sommige aspecten bleven daarbij buiten beschouwing. In deze bijdrage wordt vanuit een bredere context

naar de composities gekeken, met bijzondere aandacht voor de achtergronden, het bouwplan en de collectievorming aan het eind van Bachs leven. Nieuwe inzichten van theologische en mathematische aard leiden tot de conclusie dat Bach een aanvankelijk vermoedelijk als *musica sub communionem* samengestelde groep orgelcomposities omwerkte tot een collectie met een eschatologische lading.

P.L. Rouwendal, 'De gemeenschap en het individu. Kritische notities bij en lessen uit twee tegengestelde verbondsvisies', in *Theologia Reformata* 67/1 (2024), 24-40.

Binnen gereformeerde kringen in Nederland wordt veel gediscussieerd over de leer van het verbond. Verschillende opvattingen over het aantal verbonden, de (on)voorwaardelijke aard van het verbond, en wie tot het genadeverbond behoren, liggen al tientallen jaren vast. De partijen proberen elkaar niet langer te beïnvloeden, laat staan te overtuigen. Dit artikel onderzoekt recente publicaties van tegenovergestelde kanten (*Verbond en doop* van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland en *Woord houden* van de Gereformeerde Kerken Nederland) en probeert de verschillende verbondopvattingen met elkaar in gesprek te brengen, door deze opvattingen kritisch te bespreken en te toetsen op hun innerlijke consistentie. Dit essay wil een impuls geven aan hernieuwde reflectie op de gereformeerde verbondsleer door de verschillen en de elementen van waarheid in beide publicaties te verwoorden.

D.J. Steensma, *Geroepen tot de dienst. Bijbels-theologische bezinning op de plaats van vrouwen in de kerk* (Utrecht: KokBoekencentrum, 2024), 9789043541626, 270 p., € 29,99.

Het grootste deel van de huidige christenheid verbiedt de deelname van vrouwen in kerkelijke ambten. Dit boek stelt echter dat dit verbod niet in overeenstemming is met wat de Bijbel leert. De Bijbel leert dat in Christus man en vrouw een gelijke gezagspositie mogen bekleden. Om dit duidelijk te maken worden talrijke Bijbelteksten en Bijbelse motieven besproken, zowel uit het Oude als het Nieuwe Testament. In het laatste hoofdstuk komt de plaats van de vrouw in de Vroege Kerk aan de orde.

M.A. van Willigen en A. Dupont (red.), *Ambrosiana Neerlandica. Context en Receptie van het Gedachtegoed van Ambrosius van Milaan* (Leuven: Peeters, 2024), 9789042952423, 451 p., € 95,-.

Dit boek is de neerslag van het in de coronatijd gehouden Ambrosiuscongres in de Victorkerk in Apeldoorn. Zeventien specialisten hebben zich op allerlei aspecten van Ambrosius geconcentreerd en hun bijdrage is geborgd in deze uitgave. Daarmee is het Ambrosiusonderzoek op de TUA fors gestimuleerd. Inmiddels zijn er verschillende promovendi op de TUA die zich bezighouden met Ambrosius.

Justitiepredikant Frank Schneider: 'Gedetineerden kunnen bij mij hun masker even afdoen'

Na tien jaar gemeentepredikant te zijn geweest in de Nederlandse Gereformeerde Kerk van Breukelen, begon ds. Frank Schneider (42) in november 2023 als justitiepredikant van de Penitentiare Inrichting in Zwolle. Zijn motivatie is helder: 'Omzien naar mensen die met de nek aangekeken worden, dat is toch precies wat Jezus deed?'

Ds. Schneider maakt in de gevangenis deel uit van een team van geestelijk verzorgers die vanuit verschillende denominaties werkzaam zijn. Zijn belangrijkste taken zijn het voorgaan in kerkdiensten, het pastoraal begeleiden van gedetineerden en het leiden van Bijbelstudiegroepen en gespreksgroepen. 'Als dominee ben ik er in de eerste plaats voor mensen met een christelijke achtergrond. Maar in de gevangenis zijn de scheidslijnen vaak wat dunner dan in de kerk. Mensen die vast komen te zitten, voelen zich dikwijls aangetrokken tot de kerk als plek van bezinning en rust. In de situatie waarin ze terecht zijn gekomen, zoeken ze naar houvast en hoop. Velen worstelen met het leven, met hun schuld, maar vaak ook met wat hen zelf is overkomen of aangedaan in het leven. Veel gedetineerden zijn zelf op heel verschillende manieren naast dader óók slachtoffer. Velen zijn opgegroeid in een onveilige omgeving, waarin geweld of verslavingen een rol speelden.'

Detentieschade

'De gevangenis is een harde wereld,' vertelt ds. Schneider, 'en zeker geen hotel. Niet voor niets spreken we van detentieschade. Het is de bedoeling dat je beter uit detentie komt dan dat je erin ging, maar de praktijk leert dat het vaak andersom is.' De plek die hij als predikant kan bieden, is een groot goed. In de gesprekken met de gedetineerden is er even de ruimte voor hen om hun verhaal te doen, waarbij ze niet hun masker op hoeven te houden. 'Het ambtsgeheim dat wij hebben en het feit dat we aan niemand rapporteren, geeft een gevoel van vrijheid en ruimte waar gedetineerden dankbaar gebruik van maken. Daarnaast kunnen ze met mij al hun vragen en zorgen bespreken, en niet in de laatste plaats, kunnen we met hun zorgen ook naar God toegaan. Het evangelie van Jezus ervaar ik als zo ontzettend relevant. Omzien naar mensen

die met de nek aangekeken worden, dat is toch precies wat Jezus deed? Wij mogen getuigen van geloof, hoop en liefde. En dat in een wereld die soms bol staat van wanhoop en liefdeloosheid.'

De opleiding aan de TUA, die hij volgde in combinatie met de aan de TUA verbonden Nederlands Gereformeerde Predikantenopleiding, heeft

'Wat mij op de TUA vooral gevormd heeft, is de combinatie van wetenschappelijke vakkennis en het leven vanuit het geloof'

een belangrijke rol gespeeld in zijn ontwikkeling. 'Ik kijk met veel dankbaarheid terug op de jaren van studie. Wat mij vooral gevormd heeft, is de combinatie van wetenschappelijke vakkennis en het leven vanuit het geloof. De karakters en inhoudelijke kennis van de hoogleraren en docenten vond ik bijzonder inspirerend. Zij zijn voorbeelden en identificatiefiguren waar ik veel aan heb gehad. Ook de persoonlijke sfeer en betrokkenheid waren vormend. Ik heb daarin geleerd hoe belangrijk het is

dat je gezien en gekend wordt. Ik begrijp wel dat de TUA jaarlijks hoog scoort onder studenten. Altijd als ik dat lees, denk ik: ja, zo heb ik dat ook ervaren!'

Zoektocht

Ds. Schneider sluit af met een anekdote uit zijn studententijd. 'In een mailwisseling schreef prof. Peels ooit als reactie op een door ons aangeleverd kaartje voor het vak Bijbelse Oudheidkunde: "De kaart is prachtig geworden, en krijgt vanaf heden ex cathedra motensis bepaald, een canonieke status." We voelden ons vereerd, maar hadden geen flauw idee wat hij bedoelde. Na al onze woordenboeken en zelfs onze docent Latijn mw. Sebens te hebben geraadpleegd, die het geheim ook na een zoektocht niet wist te ontrafelen, lieten we het maar rusten. Een hele tijd later, toen we er toch eens naar vroegen, bleek dat hij bedoeld had te zeggen "vanaf de kathedra van de Motetstraat", de straat waar hij woonde. Geen bestaand Latijns woord dus. Die arme mw. Sebens had tevergeefs hierover gepiekerd.'

Paspoort

Naam:	Frank Schneider
Burgerlijke staat:	gehuwd, vier kinderen
Woonplaats:	regio Zwolle
Geboortedatum:	17 augustus 1982
Studietijd aan de TUA:	van 2005 tot 2013 (inclusief vooropleiding Grieks en Latijn)
Afstudeerscriptie:	'Straf mij niet in uw toorn. Een onderzoek naar de relatie tussen ziekte en zonde in Psalm 38'
Beroep:	Justitiepredikant